

Do

PARIS, LE 31.III 1919

Pana Ministra Spraw Zewnętrznych

w Warszawie.

1. Konferencja pokojowa znalazła się w obliczu zaostrzonych konfliktów nazewnątrz i wewnątrz. Powodzenie bolszewików w Rosji, rewolucja węgierska, groźba rewolucji w Czechach i wznowiony opór niemiecki nazewnątrz; wewnątrz Konferencji na tle wszystkich tych czynników zaostrzenie sporu pomiędzy anglo-saskim a francuskim sposobem widzenia rzeczy. Anglo-saski pogląd wymaga pokoju zawartego szybko, obezwładniającego Niemcy ekonomicznie, któryby jednak nie pozostawiał problemów spornych, Niemiec ani narodu niemieckiego nie krzywdził terytorjalnie ani narodowo i nie był zarodem rewanzu. Ameryka dodaje do tego poglądu większe jeszcze oszczędzanie Niemiec i oparcie całości pokoju na konstrukcji natychmiastowej Ligi Narodów, w której by wszystkie państwa i ludy stały się związanymi wspólną umową i nowym międzynarodowym prawem. Pogląd Anglii i Stanów Zjednoczonych zawiera jednocześnie tendencje umniejszenia znaczenia Europy jako całości za pomocą znalezionej nowej formy *b a l a n c e o f p o w e r* na kontynencie. Pogląd francuski ~~wyraża~~ kontynentalny, ~~wyraża~~ anty-niemiecki w każdej sprawie po kolei podnosił punkt widzenia ~~egzysten-~~ ~~ny, interesowny, polityczny~~, obezwładniający Niemcy finansowo, terytorjalnie, narodowo. Krańcowość i jednostronność poglądu francuskiego umożliwiała zawsze zbliżenie się anglo-sasów i decydowanie każdej kwestji kongresowej przeciw francuzom.

2. 21.III. i 23.III. Lloyd George zakwestjonował raport Komisji do spraw polskich i przeprowadził odłożenie sprawy granic zachodnich Polski aż do chwili decydowania o granicach Niemiec jako całości. Wobec ataków prasy francuskiej (artykuł Herbetta'a w Temps 23.III.) Lloyd George na posiedzeniu 24.III. wniósł przeniesienie Rady Dziesięciu do miasta neutralnego w czym poparł go Wilson rozdrażniony dawniejszymi i nowymi atakami inspirowanej prasy francuskiej. Przeszedł wniosek kompromisowy, który wobec grozy położenia międzynarodowego na Wschodzie Europy decydował o szybkim zawarciu pokoju za pomocą zredukowanego Kongresu do RADY CZTERECH (Wilson, Lloyd George, Orlando i Clémenceau). Rada Czterech rozpoczęła posiedzenia 25.III. i poświęciła je bezpośredniemu redagowaniu tekstu traktatu z Niemcami. Kompromisowo zgodzili się wszyscy na pośpiech pod każdym względem: zapem już nie odnowienie *a r m i s t i c e*, nie traktat preliminaryjny, lecz definitywny pokój z Niemcami ma być zawarty w przeciągu paru tygodni; W sobotę 5.IV odbyć się ma plenarne posiedzenie Konferencji pokojowej dla zatwierdzenia tekstu traktatu, a jednocześnie czynione są przygotowania celem przeniesienia wszystkich właściwie stanowiących o pokoju reprezentantów do Wersalu dokąd wezwani zostaną Niemcy, aby w sali Zwierciadek podpisał pokój. Nie jest jeszcze zdecydowanym czy i kiedy inne państwa nieprzyjacielskie w traktacie tym wezmą udział.

3. Traktat pokojowy z Niemcami obejmie trzy dziedziny: ~~xx~~ 1) indemnizacji wojennej, 2) Renu, 3) zachodniej granicy państwa Polskiego.

Kwestja indemnizacji rozpatrywana była na podstawie fantastycznego rozrachowania franko-angielskiego: nałożona na Niemcy kontrybucja miała wynosić 30 miliardów funtów szterlingów czyli około 800 miliardów franków i spłacana miała być rocznie suma 1800 mil.f.szt. czyli niespełna suma 50.000 mil. fr. Obecnie pod ciążeniem Ameryki wnioski te są wycofane, a indemnizacja sprowadzona mniej więcej do wysokości szkód wojennych. W tej sprawie najbardziej bezlitosną dla Niemiec była polityka angielska obecnie i w tej sprawie prym trzyma Francja.

Sprawę granicy franko-niemieckiej Francja stawia obecnie jako kwestję Renu. Według koncepcji francuskiej Niemcy posiadać mają trojaką granicę: polityczną, ekonomiczną i militarną. Polityczna granica cofnięta zostanie tylko o Alzację i Lotaryngję i część zagłębia Saary. Ekonomiczna granica ~~ma~~ oddać Francji eksploatację całości zagłębia Saary, a ewentualnie i innych przedsiębiorstw na lewym brzegu. Militarna granica Niemiec ma być cofnięta na prawy brzeg Renu i to w ten sposób, aby główne przedmocie prawobrzeżne pozostały w rękach wojsk francuskich zajmujących co za tem idzie cały lewy brzeg Renu czy to aż do spłacenia kontrybucji, ~~xx~~ czy też wprost na czas nieokreślony.

Żądania Francji podobnie jak projekty indemnizacyjne spotykają się z konsekwentnym oporem Ameryki i są przedmiotem wyżej opisanej taktyki Lloyd George'a.

Jednocześnie z Radą Czterech zasiada druga Rada złożona z pięciu ministrów spraw zagranicznych; uczestniczy w niej zatem Japonja, która ciekawym sposobem nie jest reprezentowana w Radzie Czterech. Rada ministrów zajmuje się sprawami drugorzędnymi, a jednocześnie służy, jak się zdaje, organem wykonawczym dla niektórych spraw wielkiej wagi, jak np. dla nowo tworzącego się frontu wschodniego. Komendantem tego frontu, ponad Henrys'em, Pellet'em, Berthelot'em, a nawet ponad Franchet d'Esperay stanąć ma głównie-komenderujący gen. Mangin, narazie z rezydencją w Wiedniu, potem ewentualnie bliżej frontu rumuńskiego lub polskiego. Generał ten znany ze świetnych bitew ostatniego roku ma koordynować całość działań ~~xxxx~~ armji polskiej, rumuńskiej i aljanckiej celem ubezpieczenia pokoju Europy Wschodniej przeciw bolszewizmowi.

4. Na tle tego ogólnego stanu rzeczy sprawa polska na konferencji ~~x~~ przechodzi również swój kryzys. Kryzys ten korzystny jest raczej dla natchmiastowych potrzeb, które nareszcie częściowo pod naciskiem Komisji z Warszawy mają być zaspokojone. Rada Czterech zdecydowała ostatecznie zaraz na jednym z pierwszych swych posiedzeń transport wojsk Hallera i wszystko wskazuje na to, że transport ten będzie sforsowany przez Gdansk. Przygotowana jest już flota transportowa, transport sam jednak trwać ma dwa miesiące.

Natomiast sprawa zachodniej granicy Państwa Polskiego pozostaje w stanie fluktuacji zależnych od wahań w polityce ogólnej. Wszystko wskazuje na to, iż Gdansk został ponownie w Radzie Czterech zakwestjonowany; że Lloyd George, starając się o pokój "sprawiedliwy, zdrowy i możebny", wniósł poprawkę ("suggestion") prowadzącą do utworzenia oddzielnego państwa neutralnego z Gdanskim, jako stolicą. Projekt ten rozwiązywał by jednocześnie na korzyść Niemiec kwestję Kwidzyna i Malborka; nie jest wiadomem, co stało by się z Puckiem.

Kwestja granicy na Śląsku Cieszyńskim była przedmiotem małego zamachu stanu dokonanego przez Czechów; z pomocą Francji kwestja została przesadzona na korzyść Czechów w czeskiej komisji Cambon'a i oddana pod obrady Rady Dziesięciu przed samym jej zawieszeniem. Tylko interwencji polskiej w ostatniej chwili zawdzięcza się zdjęcie tej kwestji z porządku dziennego i odłożenie.

~~XXXXXXXXXXXX~~

~~XXXXXXXXXX JAMES L. DE SA LA~~

Kwestja granicy Galicji wschodniej stanęła już obecnie na porządku dziennym Komisji polskiej Cambon'a. W sprawie tej popiera nas prócz Francji także i Ameryka, która jest zdania; że cała Galicja wschodnia powinna należeć do Polski. I w tej również kwestji stawia nam trudności Anglja, operująca i w tym wypadku pojęciami etnograficznymi, może zaś rezerwująca sobie specjalne interesy ekonomiczne. Wypadki w samej Galicji, zachodzące mogą mieć w tej sprawie wpływ decydujący.

Sprawa granic wschodnich Polski, jakkolwiek nie będzie obecnie decydowana ostatecznie, weszła już na porządek dzienny Komisji polskiej Cambon'a i jest przedmiotem prac specjalnej podkomisji, której przewodniczy gen. Le Rond, a do której wchodzi p.p. Degrand (Francja), Kish (Anglja), Lord (Ameryka), Brambilla (Włochy). W podkomisji tej i dla jej przyszłych uchwał kwestja litewska jest pierwszorzędnej wagi.

We wszystkich prawie kwestjach procz slaskiej stanowisko polskie jest popierane bezwzględnie przez Francję. Poparcie to daje nam naturalnie bardzo wiele, ale czasami przyczyniać się może, w wypadku konfliktów między wielkimi państwami do niepotrzebnego zaostrzania i do żatwej naszej przegranej; losem bowiem Francji jest na tym Kongresie w chwili ważnych rozstrzygnięć pozostawać w mniejszości.

Murat Lokoturski

Handwritten: *Handwritten* 45

ARMIA LUDOWA WOJSK POLSKICH
ADJUTANT GŁÓWNY
WARSZAWA

L. Dz. 589/9 dnia 4 / IV 1919 r.
załącz. Wydział

DÉLÉGATION POLONAISE
A LA CONFÉRENCE DE LA PAIX

Hotel des Champs-Élysées.

11-BIS, AVENUE KLÉBER
TÉLÉPHONE : PASSY 13-68, 83-40

589

PARIS, LE 1/IV 1919

Do Naczelnika Państwa
i Wodza Naczelnego.

Z polecenia p. M. Łoskotnickiego
sekretarza generalnego Delegacji Polskiej na Konferencję
pokojową mam zaszczyt przynieść do Waszego
raportu do Pana Ministra Spraw Zagranicznych.

prof. Michał Mościcki.